

Oslo – den sammensatte byen

Innledning

Påstanden om at Oslo er en delt by har eksistert lenge. I den såkalte *Ammerudrapporten* fra 1970 beskrives de nye boområdene i Groruddalen i lite flatterende ordelag.¹ Det samme opplevde Stovner i 1975 med *Stovnerreporten*, som fokuserte på manglende grunnkunnskaper hos barn på Stovner.² I 1994 utga Fafo en rapport ved navn *Oslo: den delte byen*, og debatten om forskjeller i sosiale og økonomiske kår langs byens øst/vest-grense har gått regelmessig i både lokal- og rikspresse.

I forbindelse med kommune- og fylkestingsvalget 2015 har debatten blusset opp igjen. Heidi Marie Kriznik gav nylig ut boken *Den delte byen* på Manifest forlag, der hun har skissert det hypotetiske livsløpet til to jenter oppvokst i henholdsvis bydel Vestre Aker og Gamle Oslo. Førstnevnte har, ifølge Kriznik, medfødte fordeler på stort sett alle sosioøkonomiske områder, og forfatteren skylder på systemsvikt, feilslått politikk og planlagt ulikhet.³ Som hun skriver i boken sin:

De økende forskjellene skjer ikke av seg selv. De er en konsekvens av politiske beslutninger. Det er en villet politikk, må vi tro. For hvis den ikke er villet, skyldes det at vi har bevisstløse politikere, og det er ikke noe bedre å tenke på.⁴

At det er forskjeller i levekår innad i Oslo er det godt statistisk belegg for å påstå. Slik er det også i de fleste andre byer i verden. Det som imidlertid sjelden kommer frem i debatten om Oslo som en delt by, er for det første at forskjellene internt i bydeler kan være vel så store som forskjellene på tvers av bydelene, og for det andre at områdene som kommer dårligst ut på ulike levekårsindikatorer internt i Oslo, gjerne kan ligge godt over landsgjennomsnittet. Indikatorene det hovedsakelig fokuseres på i dette notatet er tilsvarende de FN bruker for å regne ut sin årlige Human Development Index – forventet levealder, utdanningsnivå og inntektsnivå (FN bruker BNP per capita, her brukes gjennomsnittlig inntekt).⁵

Hensikten med dette notatet er å analysere forskjellene i Oslo. Først blir det gjort en kort analyse av forskjellene i byen på delbydelsnivå, for å vise at en geografisk betinget politikktutforming basert på øst-vest-retorikken har lite for seg. Inndelingen av Oslo i delbydeler ble innført i 2007 for å gjøre det mulig å produsere mer detaljert statistikk enn man fikk fra bydelsnivået, og hver bydel består av mellom fire og åtte delbydeler. Totalt består Oslo av 94 delbydeler.⁶

Notatet vil deretter se på hvordan det står til i Oslos bydeler og delbydeler sammenlignet med resten av Norge. For å få til dette sidestilles bydeler med fylker og delbydeler med kommuner. Flere delbydeler i Oslo har langt flere innbyggere enn mange norske kommuner, samtidig som Oslo er organisert med en parlamentarisk modell som er tilsvarende den vi har på nasjonalt plan. Det er derfor grunn til å tro at en slik sammenligning vil gi relevant informasjon om forskjellene mellom Oslo og resten av landet. En tilsvarende metode er blant annet brukt av Oslo kommunes statistikktidsskrift *Oslospeilet*.⁷

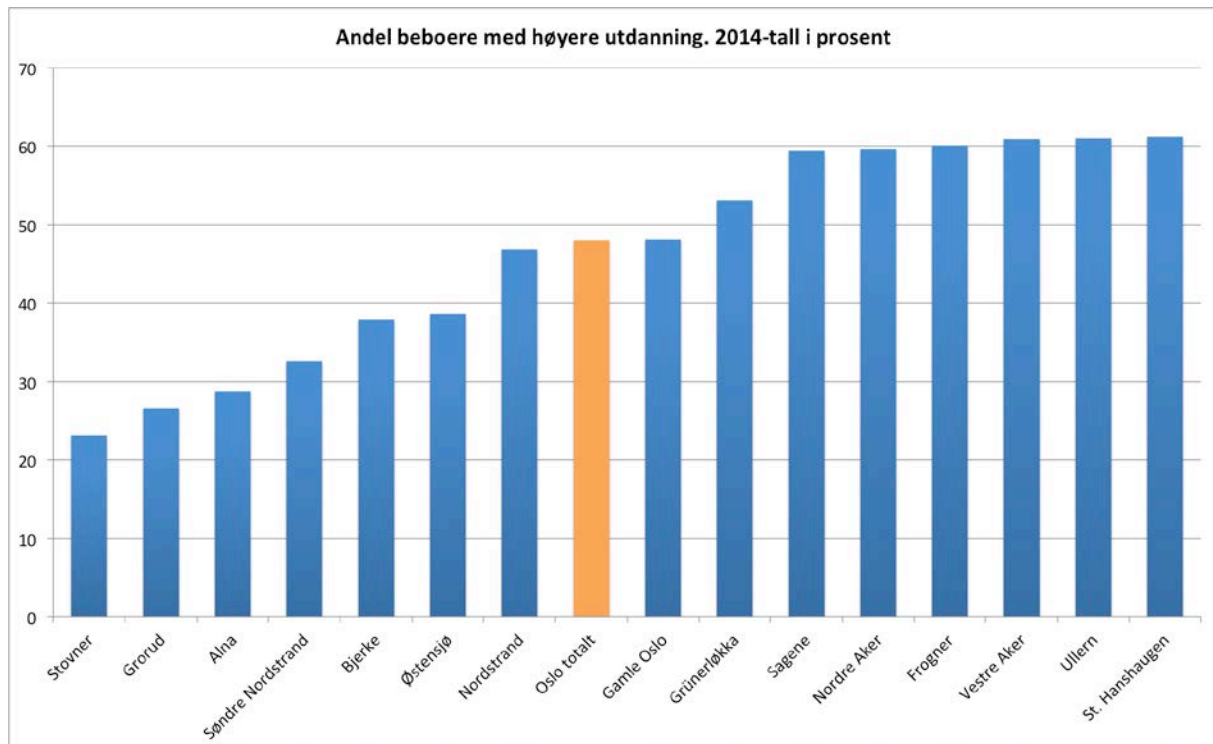
Oslo – den delte byen

I diskusjonen om Oslo som en delt by har Akerselven og Uelands gate, som for det meste løper parallelt med elven, tradisjonelt blitt brukt som skillelinje. Vest for Akerselven ligger bydelene St. Hanshaugen, Frogner, Ullern, Vestre Aker og Nordre Aker, mens Gamle Oslo, Grünerløkka, Bjerke, Grorud, Stovner, Alna, Østensjø, Nordstrand og Søndre Nordstrand utgjør den tradisjonelle østkanten. Sagene bydel deles i to av elven, men ligger øst for Uelands gate og regnes vanligvis som en del av Oslos østkant.

Østkanten blir mindre

Øst/vest-skiellet står fortsatt sterkt i diskusjonen om den delte byen, men slik det typisk defineres i dag regnes også bydel Nordstrand som en del av Oslo vest, fordi de sosioøkonomiske forholdene der har mye til felles med flere av bydelene på byens vestkant.

Det er imidlertid mye som tyder på at denne inndelingen har gått ut på dato. Ser en for eksempel på innbyggernes utdannelse – en av de viktigste indikatorene på fremtidige levekår – blir det tydelig at bydelene i "indre øst", det vil si de sentrumsnære bydelene Sagene, Grünerløkka og Gamle Oslo, ikke skiller seg nevneverdig fra vestkantbydelene. Som figuren under viser, ligger samtlige sentrumsbydeler over snittet i Oslo.

Figur 1 - Høyere utdanning i Oslo (Statistikkbanken Oslo Kommune)

Dette tyder på at den tradisjonelle østkanten krymper, eller i hvert fall konsolideres til primært å omfatte drabantbydelene i ytre øst. I statistikkjournalen *Oslospeilet* foreslås det at gentrifisering i sentrum øst, det vil si en tilstrømning av unge voksne med høy utdanning og inntekt, er en av hoveddrivkreftene bak denne trenden.⁸

Utfordringene ved innvandring

Drabantbydelene Alna, Søndre Nordstrand og Stovner er, ifølge SSB, de bydelene som har høyest andel personer med innvandringsbakgrunn, med en andel på over 50 prosent. Vestre Aker, Nordre Aker og Nordstrand ligger i motsatt ende av skalaen, med en andel på mellom 16 og 18 prosent.⁹ Blant førstegenerasjons innvandrere mangler det ofte på formell utdanning og kompetanse, samtidig som de ikke har de samme språk- og kulturferdighetene som personer som er født i Norge. Dette bidrar til å øke ulikhetene i Oslo, så lenge trenden viser at de fleste innvandrerne bosetter seg på Oslo øst. Statistisk Sentralbyrå har i rapporten *Barn og unge med innvandrerforeldre* også vist at enkelte levekårsproblemer primært finnes i den innvandrede befolkningen. Barnefattigdom er for eksempel i hovedsak et innvandrerproblem, på grunn av store familier og lav yrkesdeltakelse blant de voksne. Her er barn fra somaliske og irakiske familier spesielt utsatt.¹⁰

Samtidig viser SSB at barnefattigdommen minker i takt med familienes oppholdstid i Norge, og det er viktig å huske på at disse familiene gjerne kommer fra langt dårligere kår enn de har i Norge. Sånn sett bidrar innvandringen til midlertidig å øke ulikheten innad i Oslo, men til å redusere ulikheten på verdensnivå. Videre viser SSB at forskjellene mellom barn med innvandrerforeldre og den etnisk norske befolkningen er nokså små når det kommer til utdanning og arbeid. Dette er tegn på at forskjellene som skyldes innvandring primært stammer fra førstegenerasjons innvandrere, og at de viskes ut etter en generasjon.

Oslo har heller ikke fått de ghetto¹-aktige områdene som en kan se i byer i land det er naturlig å sammenligne oss med, for eksempel Rosengård i Malmø, med ekstremt høy andel innvandrere, mye kriminalitet, stor arbeidsledighet og store språkbarrierer.¹¹ Det er mange forklaringer på dette, som stort sett faller utenfor rammene for dette notatet, men en god og diversifisert boligstruktur er en av dem. I Civita-notat 5/2010, *Innvandring og eiendom*, drøftes effekten av boligstruktur og eierskap på integrering, og det vises at privat eierskap av egen bolig og variert bebyggelse, slik det er i Oslo, har gunstige ringvirkninger og gjør integreringen enklere. Når flere eier egen bolig, får de større grunn til å ta vare på boligen og nærområdet, og de oppnår større finansiell og sosial stabilitet. Når et område består av ulike boligtyper og boliger i ulike prisklasser, gir det positive effekter på nærmiljø, skole og så videre.¹² Fafo-rapporten *Levekår på vandring* fra 2007 diskuterer også dette, og konkluderer slik:

Når innvandrergupper flytter ut fra indre by og mot nordøst er dette for dem et uttrykk for bedre levekår: høyere sysselsetting og inntekt, bedre bolig og større sosiale nettverk. Men fordi sysselsettings- og inntektsnivåer hos flytterne er lavere enn i majoritetsbefolkningen, avtegner dette flyttemønsteret seg – i sosial-statistisk forstand – som svekkede levekår i bydelen.¹³

Ulikhet internt i bydeler

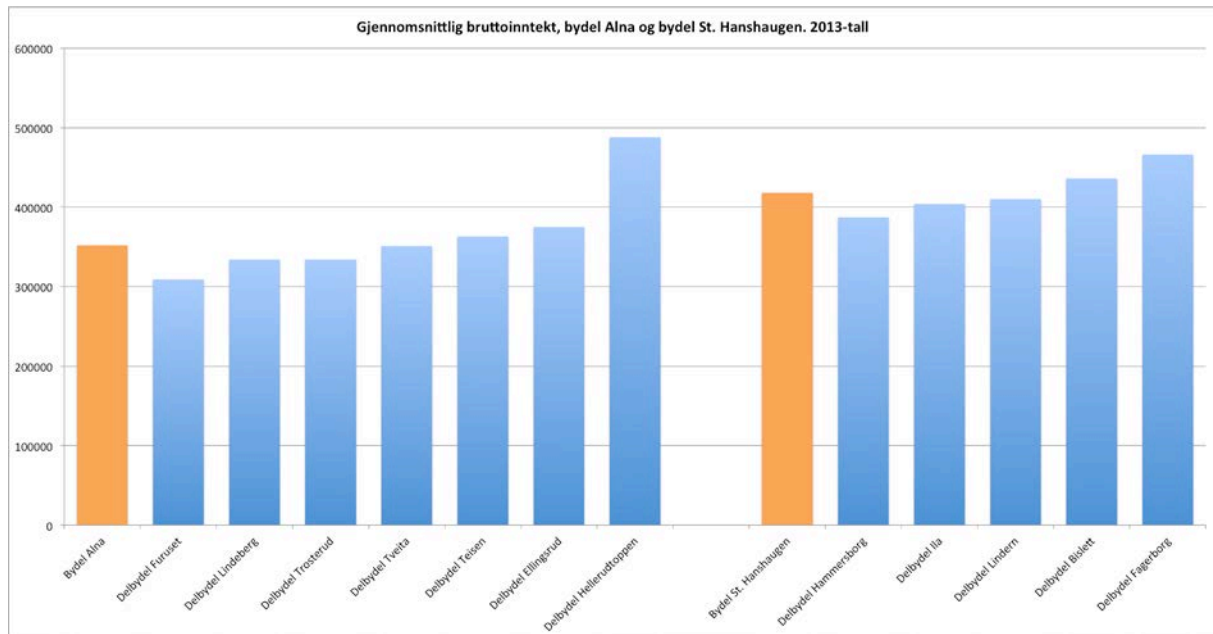
Det er altså drabantbydelene i Oslo øst som skiller seg mest fra resten av byen, målt etter tradisjonelle levekårsindikatorer som inntekt, utdanningsnivå og forventet levealder. Dette gjelder imidlertid først og fremst når man ser på bydelsnivå. Hvis man deler bydelene opp i delbydeler, kan man se at det finnes delbydeler i Oslo øst som gjør det bedre enn delbydeler i Oslo vest på flere ulike levekårs mål.

Grafen under viser et eksempel på dette. I bydel Alna, som har en snittinntekt på 352 000 kroner, er det faktisk et stort sprik på tvers av delbydelene. Svakest ut kommer delbydelen Furuset med 309

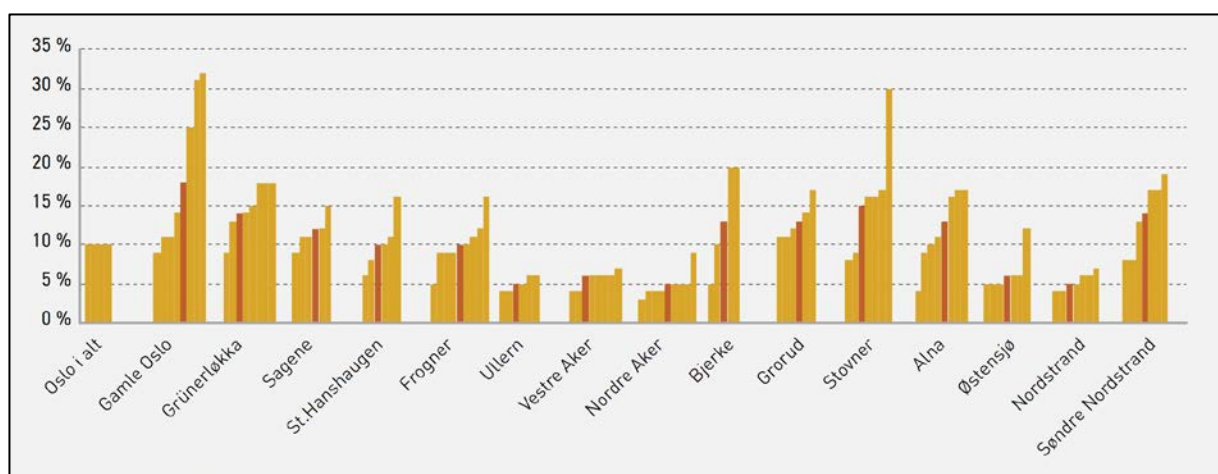
¹ "[...] bydeler der en bestemt folkegruppe dominerer (som ellers er i mindretall) og lever mer eller mindre isolert og i dårlige kår" (Store Norske Leksikon)

000 kroner, fulgt av delbydel Trosterud med 334 000 kroner. Delbydel Hellerudtoppen, som grenser til delbydel Trosterud, har på sin side en snittinntekt på 488 000 kroner, som er høyere enn noen av delbydelene i vestkantbydelen St. Hanshaugen.

Figur 2 - Inntektsfordeling, Alna og St. Hanshaugen (Statistikkbanken Oslo Kommune)

I samme utgave av Oslospeilet som ble referert til tidligere, i artikkelen *Hvor er det blitt av "østkanten"?*, er det også gjort en analyse av barnefattigdom på delbydelsnivå. Funnene kan ses i grafen under, og viser at selv om de klart laveste andelenes finnes i vestkantbydelene Vestre Aker, Nordre Aker, Ullern og Nordstrand, er det likevel for eksempel slik at to delbydeler i Søndre Nordstrand har mindre barnefattigdom enn syv av Frogners åtte delbydeler.¹⁴

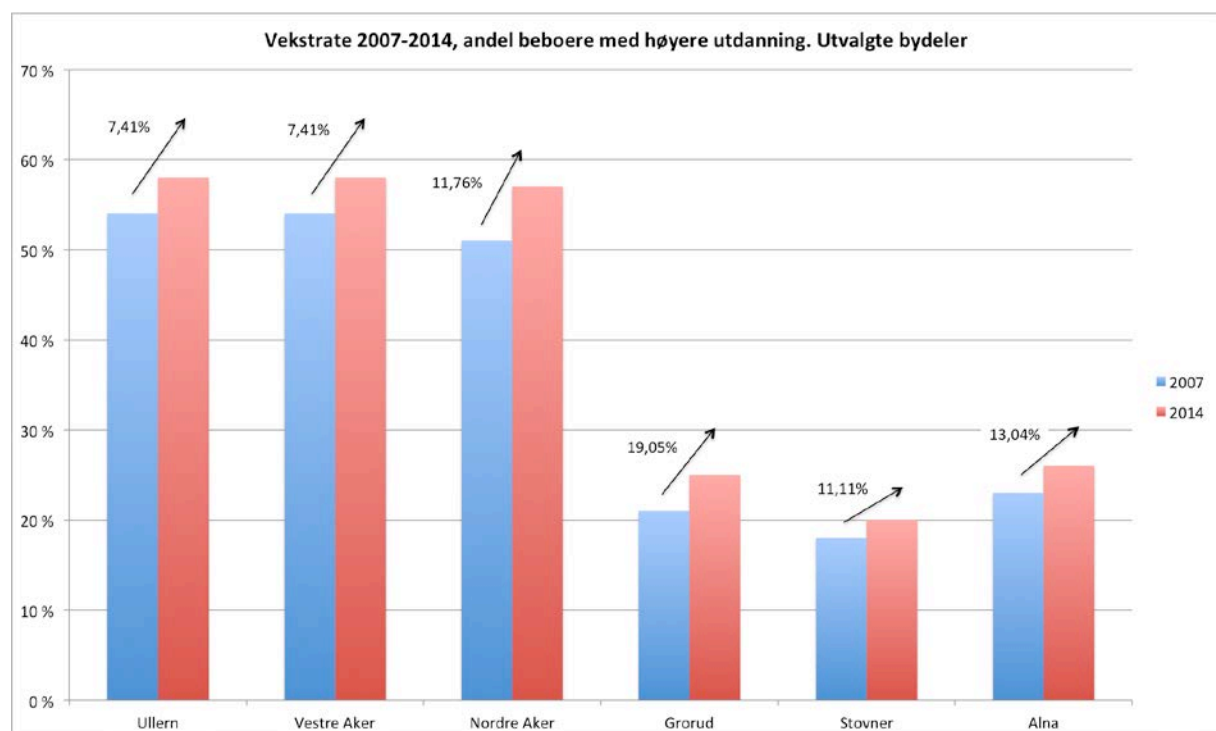
Figur 3 - Andel husholdninger med barn under 17 år med lav inntekt etter OECD-definisjonen. 2012. (Oslospeilet 2/14)

Utviklingen i ulikhet

Ofte blir det sagt at Oslo blir mer og mer delt. Eksempelvis skriver Heidi Marie Kriznik i baksideteksten til *Den delte byen* følgende:

”Forskjellene i Oslo, og ulikhetene mellom bydelene er store, systematiske og økende.”¹⁵

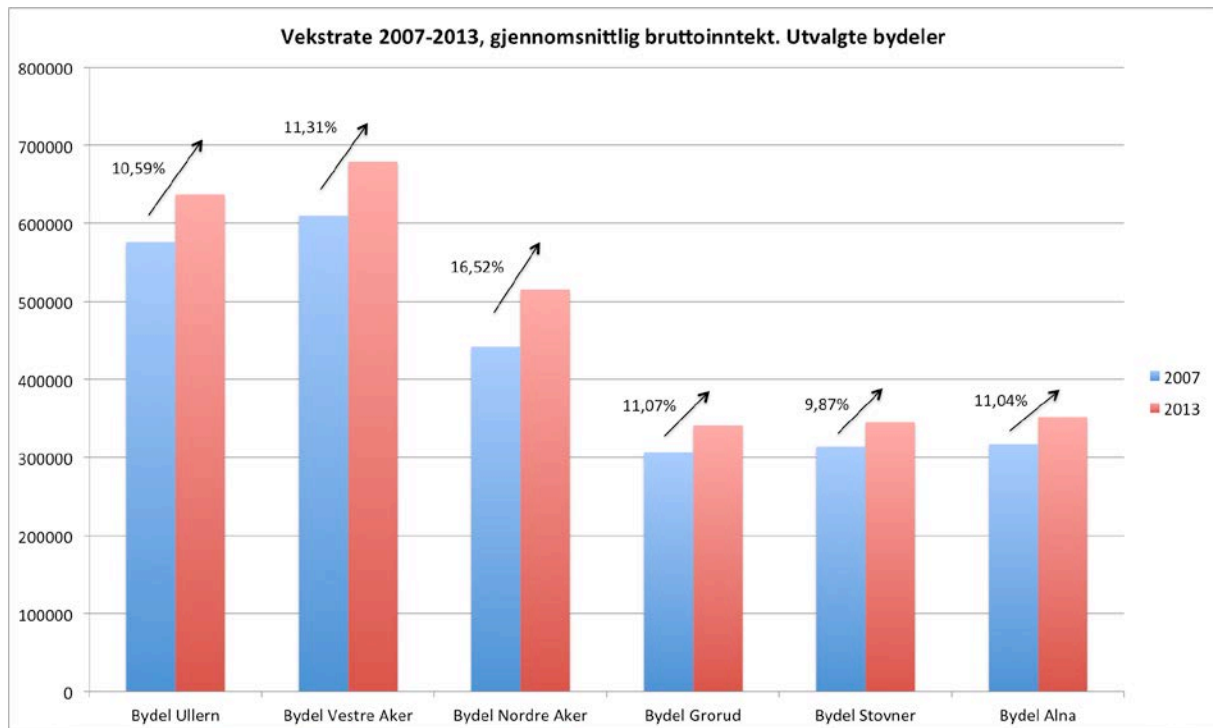
Selv om forskjellene til dels kan være store, i hvert fall sett på bydelsnivå, finnes det ikke overbevisende dekning for å si at de er økende. Grafen under viser dynamikken i utdanningsnivå i de mest ekstreme øst- og vestkantbydelene. Som en kan lese av grafen er det drabantbydelene som jevnt over opplever den sterkeste prosentvise veksten i antall beboere med høyere utdanning. Skillet mellom Ullern og Grorud, for eksempel, er mindre nå enn det var i 2007. Unntaket er Nordre Aker, som en i senere grafer vil kunne se at har opplevd en generelt sterk levekårsforbedring over de siste ti årene, fra høy til veldig høy skår.

Figur 4 - Vekst i utdannet befolkning, 2007-2014 (Statistikbanken Oslo Kommune)

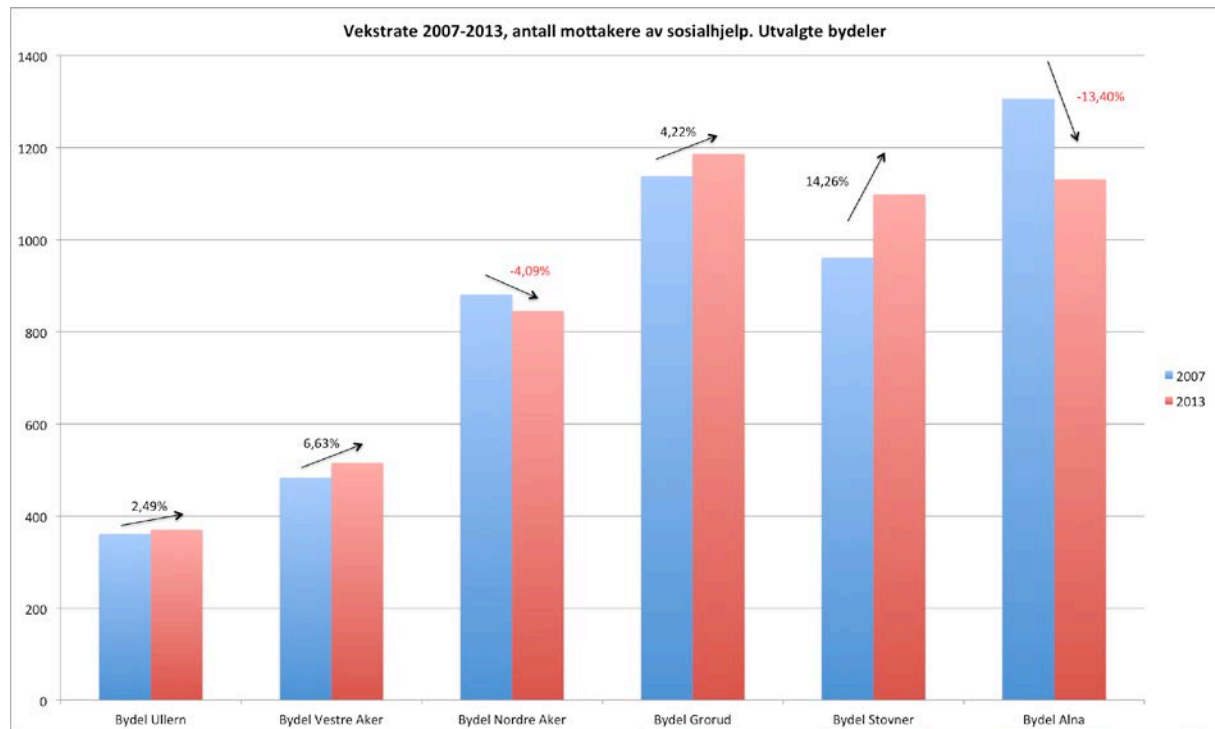
Den neste figuren viser vekst i gjennomsnittlig bruttointekt. Grafen er delt opp i de samme seks bydelene som grafen over, for å gi et sammenligningsgrunnlag. I denne grafen kan en se at veksten er ørlite grann sterkere i vest enn øst, men forskjellene er såpass små at det blir vanskelig å trekke konklusjoner om økende ulikhet, snarere har lønnsveksten vært nokså lik i høy- og lavinntekts-

bydeler. De rike blir rikere, men det blir også de som relativt sett er fattige. Igjen skiller Nordre Aker seg i særklasse ut.

Figur 5 - Vekst i gjennomsnittlig bruttoinntekt, 2007-2013 (Statistikkbanken Oslo Kommune)

Den siste grafen i dette underkapitlet viser utviklingen i antallet sosialhjelpsmottakere. Denne skiller seg litt fra de tidligere grafene ved at antallet i enkelte bydeler har gått (til dels drastisk) opp, mens det i andre bydeler har gått tilsvarende ned. Nettoeffekten tyder uansett ikke på en merkbar økning i ulikheten mellom øst og vest.

Figur 6 - Vekst i antall sosialhjelpsmottakere, 2007-2013 (Statistikkbanken Oslo Kommune)

Oslo versus resten av landet

Som forrige kapittel viste, synes det å være til dels store forskjeller internt i Oslos bydeler på de levekårsparameterne vi har valgt å fokusere på i dette notatet. Dette tyder på at det å utforme utjevningsspolitikk på bakgrunn av bydelsgeografi ikke nødvendigvis er et godt eller nødvendig tiltak hvis man ønsker å adressere levekårsforskjeller i Oslo by. Å se på statistikk ned på delbydelsnivå gir derimot informasjon på et så detaljert plan at en kan se på hva delbydeler med for eksempel lav inntekt eller lavt utdanningsnivå har til felles, uavhengig av hvor i Oslo de ligger, og utforme tematisk, heller enn geografisk betinget politikk.

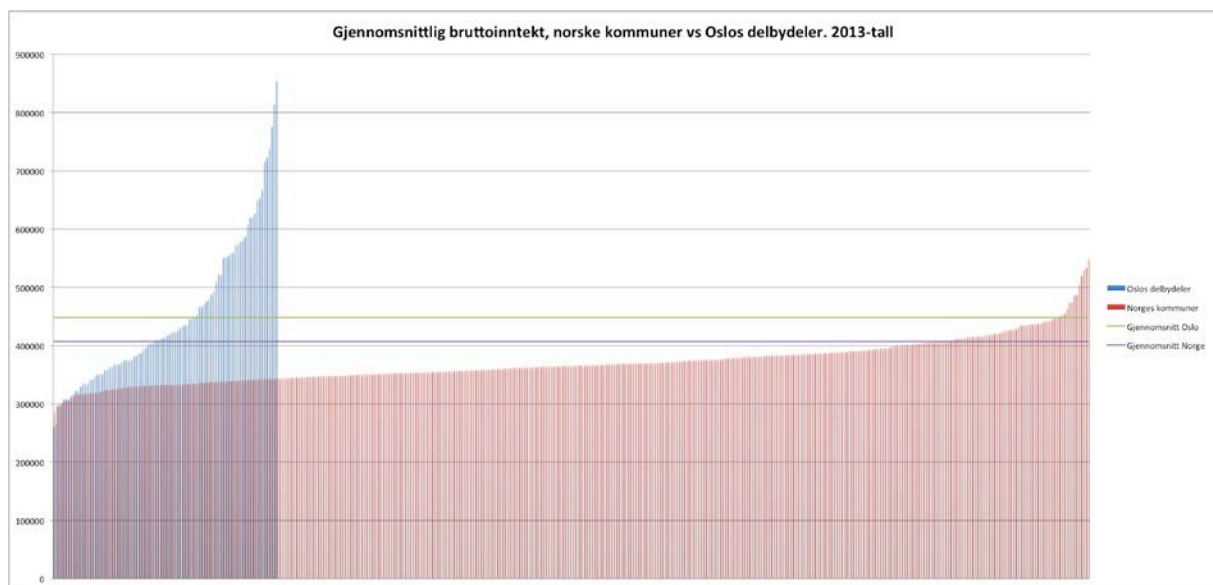
Men det er også interessant å se på hvor ille det faktisk står til i de svakeste områdene. I enkelte meningsyttringer og publikasjoner kan det virke som om ytre øst nærmest er en ghetto med dårlig helse, høy kriminalitet og systemisk uførhet og lavinntekt. Derfor gir det mening å sammenligne Oslos delbydeler med resten av Norge, for å finne ut hvordan de forskjellige strøkene i Oslo måler seg mot resten av landet.

Inntekt

Grafen under viser fordelingen av inntekt i Oslos delbydeler (blå stolper) mot landets kommuner (røde stolper), og med linjer som viser gjennomsnittsinntekten i Oslo (grønn linje, 448 000) og Norge

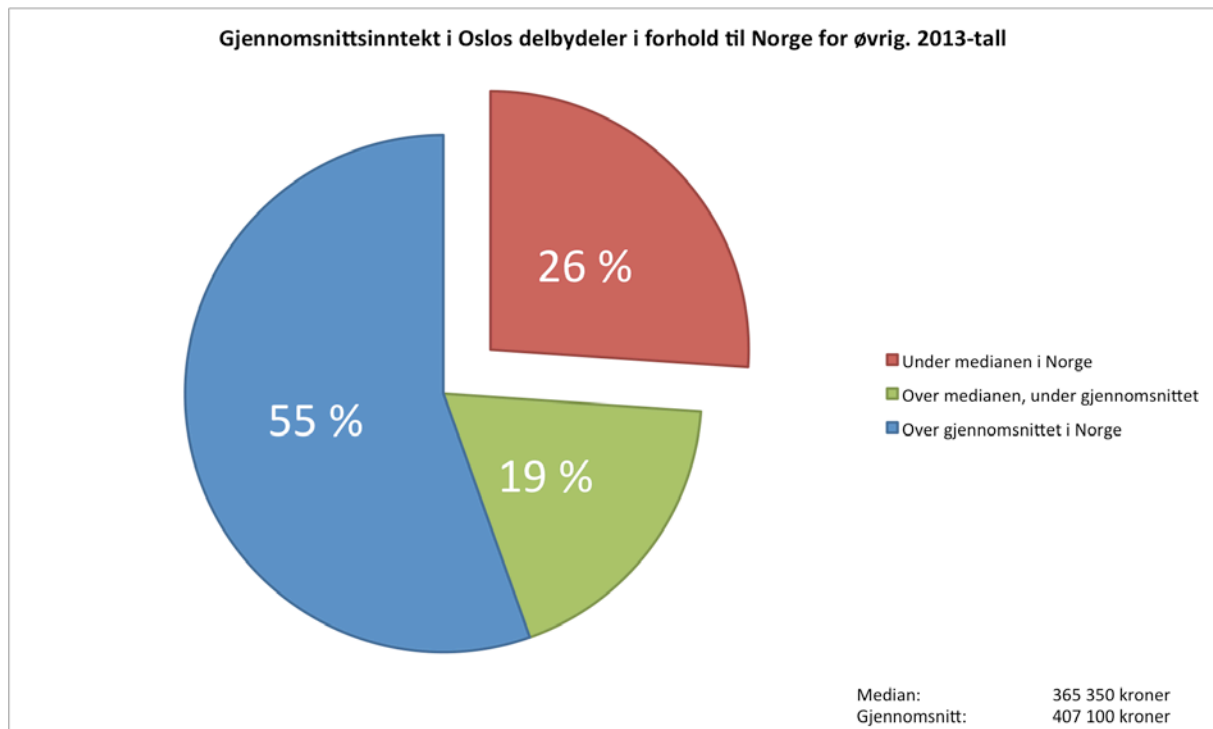

(lilla linje, 407 100). Brorparten av delbydelene i Oslo ligger over landssnittet for bruttoinntekt. Siden folkerike høyinntektskommuner som Oslo, Bærum og Stavanger bidrar sterkt til å trekke landsgjennomsnittet opp, kan det også være interessant å se på medianen for å få et inntrykk av den faktiske middelinntekten i Norge. Median er et begrep som forteller hvilken verdi det midterste elementet i et sortert utvalg har. I dette tilfellet blir det gjennomsnittsinntekten i kommunen med 214. (av 428) høyeste inntekt i Norge. Den er på 365 350 kroner, et nivå som en stor majoritet av Oslos delbydeler ligger over.

Figur 7 - Inntektsfordeling i Norge (SSB/Statistikkbanken Oslo Kommune)

Den neste grafen viser resultatene fra forrige graf på et overordnet nivå. Som en kan lese av diagrammet, ligger 74 prosent (55 + 19) av Oslos delbydeler over medianen i Norge, mens 55 prosent ligger over gjennomsnittet (som altså blir dratt kraftig opp av kommuner som Oslo og Stavanger).

Figur 8 - Andel delbydeler over median- og gjennomsnittsinntekt i Norge (SSB/Statistikkbanken Oslo Kommune)

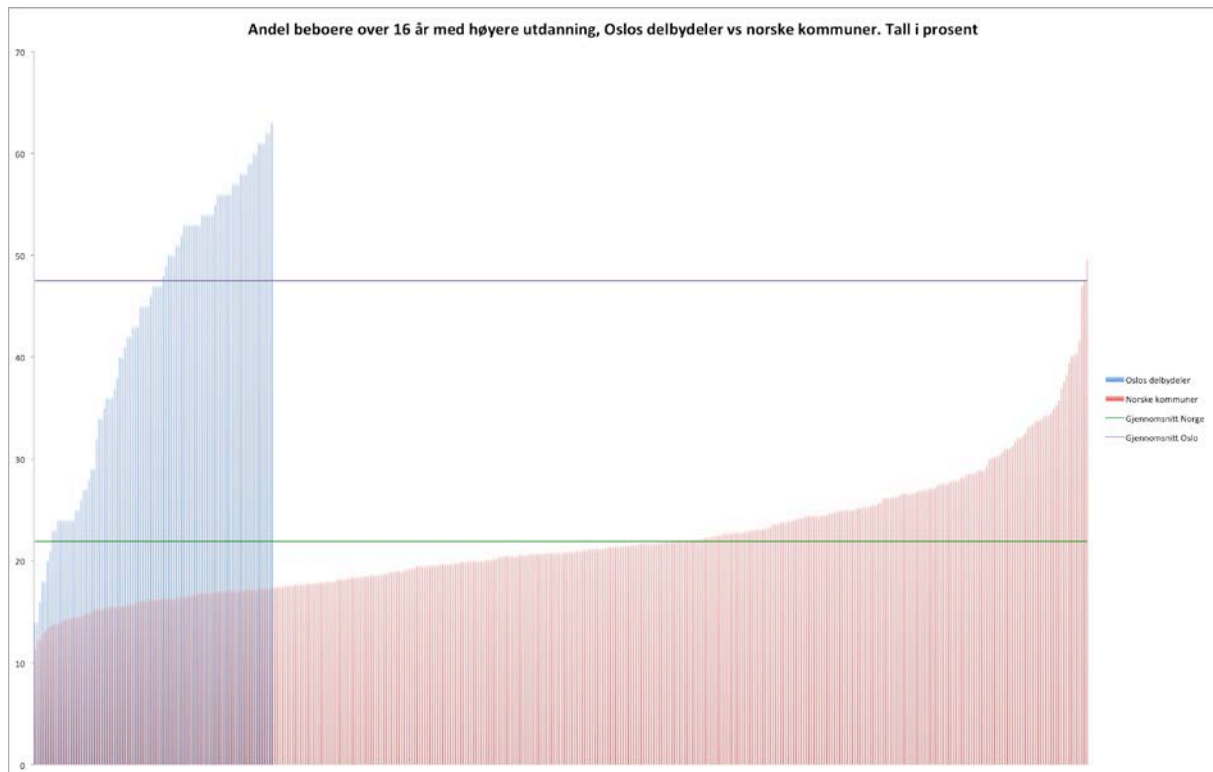
Riktignok er det enkelte delbydeler der snittinntekten er veldig lav – delbydel Fossum har for eksempel lavere snittinntekt (265 000) enn Etnedal kommune (286 000), som ligger lavest på landsbasis. Haugenstua og Rommen ligger også under 300 000 kroner, noe som plasserer dem veldig nære bunn på landsbasis. Likevel er tendensen at delbydelene i Oslo jevnt over gjør det skarpt på landsbasis, og at det følgelig gir lite mening å svartmale hele Oslo øst med bred pensel.

På motsatt side av skalaen ser man også et interessant fenomen – det er et knippe delbydeler, stort sett på Oslo vest, som skiller seg ekstremt ut på høy inntekt. I bydel Vestre Aker og bydel Ullern er gjennomsnittsinntekten godt over 600 000 kroner – til sammenligning har Bærum, landets rikeste kommune, en snittinntekt på rett under 550 000 kroner. Bruker man inntekt som indikator, kan det med andre ord synes som at det ikke er Oslo øst som har spesielt dårlige levekår, men deler av Oslo vest som har eksepsjonelt gode kår.

Utdanning

Også når det kommer til utdanning er det tydelig at Oslo skiller seg fra resten av landet. Igjen er delbydeler som Vestre Aker og Ullern sterkt representert på den øvre delen av grafen, men det viser seg at de aller fleste av Oslos delbydeler, nærmere bestemt 92,5 prosent av dem, ligger over landsgjennomsnittet for høyere utdanning. Grafen under viser utdanningsnivået i Oslos delbydeler,

sammenlignet med utdanningsnivået i alle Norges kommuner. Den lilla streken markerer gjennomsnittet i Oslo, mens den grønne streken markerer snittet i landet for øvrig.

Figur 9 - Høyere utdanning i Norge (SSB/Statistikkbanken Oslo Kommune). NB: Oslo kommune og SSB opererer med noe forskjellige tall. Ifølge førstnevnte er snittet i Oslo 44 prosent, mens sistnevnte opererer med 47,5 prosent.

Igjen blir det noe tendensiøst å male et skrekkbilde av utdanningsnivået i Oslo øst fordi det er lavere enn i deler av Oslo vest. I delbydel Enerhaugen, som Heidi Marie Kriznik bruker som følgeeksempel på Oslo øst i *Den delte byen*, har 43 prosent av beboerne høyere utdanning. Det er milevis over det nasjonale snittet på snau 22 prosent, og blir faktisk kun forbigått av kommunene Asker og Bærum på landsbasis.

Levealder

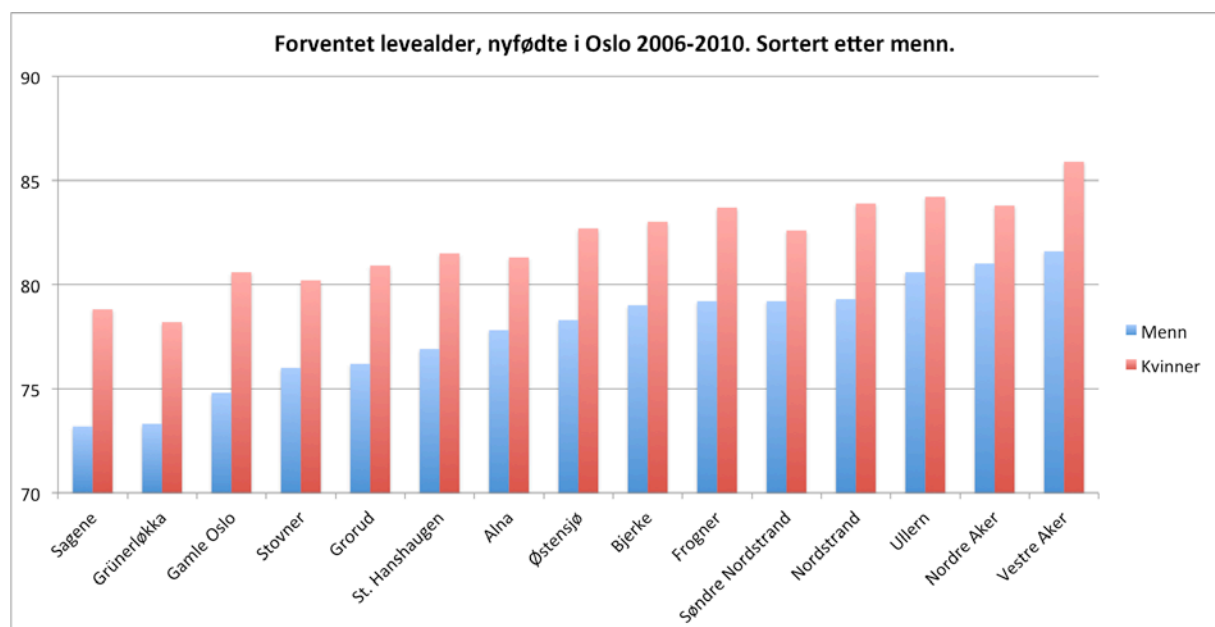
Levealder er en annen levekårsindikator som flittig benyttes i debatten om Oslo som en delt by. I programmet til Oslo Arbeiderparti står det for eksempel følgende:

Oslo har store utfordringer når det gjelder ulikhet i helsetilstand. Forskjellen på gjennomsnittlig forventet levetid kan variere med opptil 8 år, og er dermed på brutalt vis en illustrasjon på forskjeller i levekår i byen.¹⁶

Det er riktig at det ifølge statistikken er nokså store forskjeller i levealder på tvers av bydeler i Oslo. I motsetning til inntekt og utdanning, er dette en levekårsindikator der Oslo heller ikke skiller seg ut i positiv forstand i sammenligning med resten av landet. Ved første øyekast kan altså levealder se ut som en indikator som virkelig stadfester de sosiale skillene i Oslo, og der de dårlige kommer skikkelig dårlig ut generelt sett, ikke bare Oslointernt. Men dersom en ser nøyer på tallene, viser det seg at heller ikke levealder er et fullstendig pålitelig mål i debatten om Oslo som en delt by.

Grafen under viser forventet levealder for nyfødte i Oslo i perioden 2006-2010, fordelt på de ulike bydelene. Den viser at også på levealder er det Vestre Aker som kommer best ut, men også her ligger bydelen på et nivå som er markant høyere enn noe annet sted i Norge (81,6 år for menn og 85,9 år for kvinner, mot 79,7/84,2 hos den nærmeste "konkurrenten", Sogn og Fjordane fylke). Nedover på grafen finner man imidlertid uventede resultater, sett i sammenheng med inntekt og utdanning.

Sagene kommer for eksempel dårligst ut, selv om den er blant de høyest utdannede bydelene i Oslo. Flere drabantbydeler gjør det mye bedre enn for eksempel St. Hanshaugen, og Søndre Nordstrand, som Oslointernt sett har lavt utdannings- og inntektsnivå ligger høyt på listen over bydeler i Oslo når det kommer til forventet levealder.

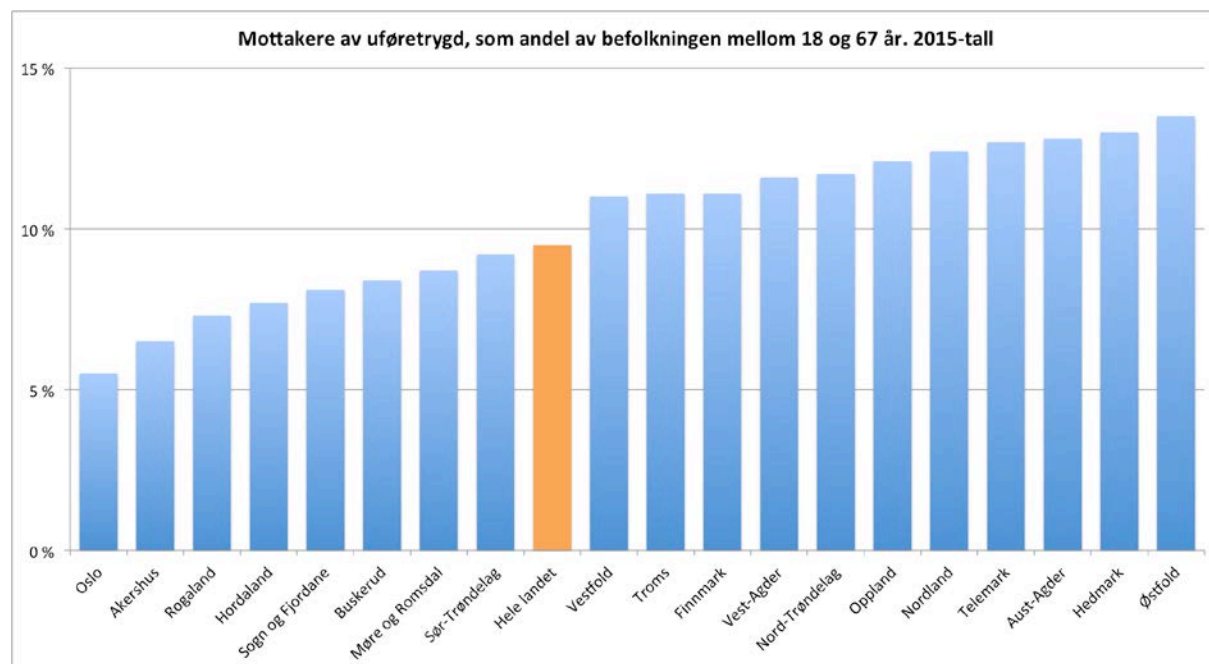
Figur 10 - Forventet levealder i Oslos bydeler (SSB)

Det bør også bemerkes at Statistisk Sentralbyrå mener forventet levealder kan være et problematisk levekårsmål. I en artikkel om levealder i Oslo tegner SSB-forsker Kjersti Berntsen opp flere utfordringer ved å bruke forventet levealder som mål på forskjeller i dødelighet, deriblant statistisk usikkerhet, store svingninger som følge av tilfeldige utslag i en liten befolkning og høy mobilitet mellom bydeler.¹⁷

Dersom en likevel ønsker å vektlegge forventet levealder som levekårsindikator, er det fortsatt vanskelig å konkludere med at Oslo blir stadig mer delt. I samme artikkel viser Berntsen at bydel Vestre Aker har hatt en utvikling i forventet levealder blant menn fra 79,9 til 82 år mellom periodene 2000-2003 og 2008-2011. I samme intervall har menn i bydel Sagene gått fra 69,2 til 73,2 år, altså en nesten dobbelt så stor økning som i Vestre Aker. I denne forstand har Oslo blitt mindre, ikke mer, delt.

Andre levekårsmål

Det er en generell trend at Oslo gjør det bedre enn landet for øvrig på de fleste levekårsmålene. Grafen under viser for eksempel andelen av befolkningen i arbeidsdyktig alder i Norges fylker som er mottakere av uføretrygd. Med en andel på 5,5 prosent ligger Oslo aller lavest, et helt prosentpoeng foran Akershus på andreplass.

Figur 11 - Mottakere av uføretrygd, fylkesnivå (SSB)

I den tidligere nevnte artikkelen *Hvor er det blitt av "østkanten"?* har forfatteren også sett på mottakere av uføretrygd, og brutt ned tallene til bydelsnivå i Oslo for innbyggere mellom 18 og 49 år. Resultatene fra den analysen viser at det kun er Akershus som har lavere andel uføretrygdede enn drabantbydelene i Oslo øst, dersom man hypotetisk ser på sistnevnte som eget fylke.¹⁸

Et annet eksempel er resultatene etter de nasjonale prøvene i ungdomsskolen, som ble publisert i desember i fjor. Disse viser at 16 av landets 20 beste ungdomsskoler ligger i Oslo. De aller beste skolene ligger stort sett på Oslo vest, men 76 prosent av Oslos ungdomsskoler skåret bedre enn landssnittet på de nasjonale prøvene for skoleåret 2014-2015.¹⁹

Oppsummering

Hensikten med dette notatet har ikke vært å gi et inntrykk av at Oslo er en by uten sosiale utfordringer. Noen områder i Oslo er preget av svakere resultater enn andre på typiske levekårs mål som utdanning, inntekt og helse, og de konsekvensene som følger av dette. Oslo er i vekst, og det er alltid en utfordring å prioritere kommunens ressurser på en slik måte at denne veksten ikke fører til større sosiale forskjeller i byen.

Det notatet derimot prøver på, er å nyansere debatten. Påstanden om at Oslo er delt på midten, og at alt som ligger øst for delelinjen blir stadig verre, mens det i vest blir bedre, fjerner fokuset fra de faktiske utfordringene Oslo står overfor. Det vil være langt mer gunstig for debatten om politikktutforming i Oslo dersom en diskuterer tema, snarere enn geografi.

For det første er Oslo mer diversifisert geografisk sett enn overordnet statistikk tilsier. Det kan være store levekårsforskjeller mellom delbydeler i samme bydel, og det finnes en rekke delbydeler på den tradisjonelle østkanten som rangeres høyere enn delbydeler på vestkanten på forskjellige levekårsindikatorer. Derfor blir det villedende å snakke om østkanten og vestkanten slik man i stor grad har gjort frem til nå.

For det andre er forskjellen mellom Oslo og resten av landet ofte såpass stor at de områdene som kommer dårligst ut på de ulike levekårs målene målt internt i Oslo, likevel ligger i Norgestoppen. Dette gjør at debatten vris fra faktiske sosiale problemer som bør prioriteres, over mot saker der det kan være forskjeller internt i Oslo, men der levekårsnivået i byens svakeste områder likevel er godt over normalen i Norge.

For det tredje, i forlengelsen av forrige poeng, så er det slik at enkelte områder på vestkanten i Oslo stikker seg såpass mye ut, ikke bare internt i Oslo, men også på lands- og verdensbasis, at det vanskelig kan forsvares å bruke dem som sammenligningsgrunnlag.

FORFATTER: Notatet er skrevet av Erik Jarle Nordbø, erik@civita.no

Konklusjoner som er trukket, og eventuelle feil og mangler som måtte forekomme, står for forfatterens regning. Skulle feil eller mangler oppdages, ville vi sette stor pris på tilbakemelding, slik at vi kan rette opp og justere.

SLUTTNOTER

---

¹ Hansen, Thorbjørn, Anne Sæterdal, "Ammerud", Oslo: Pax, 1970

² Gammelsrud, Terje, "Stovnerreporten" i *Sinnets helse*, 5/1975

³ Kriznik, Heidi Marie, "Den delte byen", Oslo: Forlaget Manifest, 2015

⁴ Kriznik, "Den delte byen", 137.

⁵ United Nations Development Programme, *Human Development Index (HDI)*,

<http://hdr.undp.org/en/content/human-development-index-hdi>, 04.08.15

⁶ Oslo Kommune, *Geografiske inndelinger*, <https://www.oslo.kommune.no/politikk-og-administrasjon/statistikk/geografiske-inndelinger>, 03.08.15

⁷ Lund, Monica, "Hvor er det blitt av "østkanten"?" i *Oslospeilet*, Oslo: Utviklings- og kompetansetaten, Oslo Kommune

⁸ Lund, Monica, "Hvor er det blitt av "østkanten"?"

⁹ Oslo Kommune, *Befolkningens landbakgrunn*, <https://www.oslo.kommune.no/politikk-og-administrasjon/statistikk/befolkning/landbakgrunn/>, 03.08.15

¹⁰ SSB, *Barnefattigdom, et innvandrersproblem*, <http://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/barnefattigdom-et-innvandrersproblem>, 12.03.10

¹¹ Width, Henrik, "Svensk politi frykter Nordens tøffeste ghetto", 19.10.2011,

<http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/Svensk-politi-frykter-Nordens-toffeste-ghetto-6328783.html>

¹² Doksheim, Marius, *Innvandring og eiendom*, Oslo: Civita, 2010.

¹³ Bråthen, M., A.B. Djuve, T. Dølvik, K. Hagen, G. Hernes, og R.A. Nielsen, *Levekår på vandring: Velstand og marginalisering i Oslo*, Oslo: Fafo, 2007

¹⁴ Lund, Monica, "Hvor er det blitt av "østkanten"?"

¹⁵ Kriznik, "Den delte byen", omslag.

¹⁶ Oslo Arbeiderpartis partiprogram 2015-2019, *En grønnere by med plass til alle*,

<http://oslo.arbeiderparti.no/program>, 05.08.2015

¹⁷ Berntsen, Kjersti Norgård, "Fortsatt store forskjeller i levealder i Oslo", 8.10.2013,

<https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/fortsatt-store-forskjeller-i-levealder-i-oslo>

¹⁸ Lund, Monica, "Hvor er det blitt av "østkanten"?"

¹⁹ Nettavisen, "Her er landets 20 beste skoler", 04.12.14, <http://www.nettavisen.no/na24/her-avslres-oslo-skolene/8516721.html>